

VI KIN GO, VÉ

CLAUDIA
BANCKOVÁ

VYŠEHRAĐ

Vikingové

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.ivysehrad.cz
www.albatrosmedia.cz

Claudia Banck
Vikingové – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2026

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

VI
KIN
GO,
VÉ

CLAÚDIA
BANCKOVÁ

VI
KIN
GO,
VÉ

CLAUDIA
BANCKOVÁ

VYŠEHRAĐ

Chcete, aby příběh této skvělé knihy pokračoval i potom, co ji dočtete? Tak ji pusťte dál do světa!
Vše potřebné se dozvíte na **www.restorio.cz**.

Albatros Media podporuje udržitelný rozvoj, který vrací použitým věcem smysl. On-line antikvariát Restorio vaše knihy odkoupí a zaplatí vám ihned – nečekáte, až se prodají. Získané peníze si můžete nechat, nebo si vyberete charitu, kterou jimi podpoříte. V tom případě navýší Restorio částku o 20 %.

Copyright © Claudia Banck, 2026
Translation © Jan Hlavička – heirs, 2020

ISBN tištěné verze 978-80-267-3376-8
ISBN e-knihy 978-80-267-3377-5 (1. zveřejnění, 2026) (ePDF)
ISBN e-knihy 978-80-267-3384-3 (1. zveřejnění, 2026) (epub)
ISBN e-knihy 978-80-267-3385-0 (1. zveřejnění, 2026) (mobi)

Obsah

Kdo byli vikingové? / 11

Země na nejzazším severu / 12

Země Thulé / 13

Příroda a podnebí / 16

Jméno a periodizace / 20

Příčiny expanze / 23

Cesty k vikingům / 25

Tapiserie z Bayeux / 33

Dynamická doba – 300 let vikingů, varjagů a Normanů / 37

Skandinávská království / 37

Lodě a doprava / 41

„Důvtipu tomu je třeba, kdo v dalekých krajích“ / 49

Vikingové jako válečníci a kolonisté / 51

Výzbroj válečníků / 57

Císařova garda / 65

Vikingové jako kolonisté a objevitelé / 68

Jarlshof / 71

Vikingové jako obchodníci / 79

Ottarovy plavby / 83

K Černému moři / 89

Panorama vikinského období / 93

Společnost vikinského období / 93

Vzhled / 99

Král a vláda / 101

Thing / 103

Dánské královské pevnosti / 105

Sedláci a venkovský život / 108

Dvorec Stöng / 111

Zpracování železa / 113

Řemesla / 116

Zlatý poklad z Hiddensee / 119

Runovní mistři a skaldové	/ 122
Vikinský obraz světa	/ 129
<i>Vzhůru k novým břehům aneb lodní hroby</i>	/ 135
Od Ódina ke Kristu	/ 138
<i>Pohanský a křesťanský Jelling</i>	/ 143
Křesťanský sever a Evropa	/ 144
Nový svět, starý svět – zrod vikinského mýtu	/ 152
<i>Snorriho lázeň – archeologie na Islandu</i>	/ 157

Literatura / 161

Rejstřík / 167

Kdo byli vikingové?

Vikinské období patří k nejdramatičtějším epochám světových dějin. Fascinovalo již soudobé kronikáře a středověké autory ság, kteří vytvořili mýtus svobodného a divokého Severana. Psali však i o sebevědomých ženách, skvostných lodích, o mečích, jejichž jména vzbuzovala hrůzu, a o plavbách do dalekých zemí. Co z toho je smyšlenka a co pravda?

Severané takřka po tři staletí ovládali moře severní Evropy. Byli to nejlepší stavitelé člunů a nejsmělejší mořeplavci své doby. Jako piráti, dobyvatelé, obchodníci a objevitelé se plavili Severním a Baltským mořem a severním Atlantikem. Plenili pobřeží západní Evropy až po Gibraltar, podnikali nájezdy na severní Afriku a pronikali do Středozemního moře. Jako osadníci se usazovali v Anglii, Normandii, na Faerských ostrovech, Orknejích a Shetlandách, na Islandu a v Grónsku a skoro pět set let před Kolumbem dopluli k severoamerickým břehům. Jako obchodníci se plavili po trasách mezi Grónskem a Černým mořem. Na svých výpravách se dostali až do Bagdádu. V Konstantinopoli sloužili jako žoldněři v proslulé varjažské gardě byzantských císařů. Domovem jim byl celý tehdy známý svět a nemálo z nich za to zaplatilo cenu nejvyšší. Na jednom švédském runovém kameni (Dalum, Västergötland) stojí: „Toki a jeho bratři vztyčili tento kámen na paměť svých bratří. Jeden zahynul na západě, ostatní na východě.“

Mezitím ti, kteří zůstávali doma ve Skandinávii, rolníci, rybáři a lovci, vytvářeli pro tyto plavby ekonomickou základnu. Bylo třeba obdělávat půdu, chystat zásoby na zimu a vyrábět zboží pro kupce. Lodě mohly vyplouvat, jen když se vytvořil přebytek. Život probíhal v osadách a dvorcích, jež mnozí za celý život neopustili. V minulých desetiletích se v četných publikacích, jakoby na obranu jejich cti, podotýkalo, že vikingové byli rovněž vynikající umělečtí řemeslníci a básníci. Nyní to už nepotřebují. Dnes je všeobecně známo, že vikingové byli víc než jen mořeplavci, kteří plenili a vypalovali kláštery.

Byli lepší než jejich pověst a nebyli horší nebo chtivější než jejich křesťanští současníci. Milovali slávu a bohatství. Jejich vášní byly cesty do dalekých zemí a pyšné lodi. Avšak základ

Poklad
vikinských
mincí.

Výroky Vysokého dávají rady pro běžný den bojovníka i rolníka (strofy 58 a 59):

„Přivstat si musí,
kdo po životě pase
a majetku jiného muže.
Sotva se kdy vlku
vleže lov zdaří
a muži ve spaní vítězství.

Kdo dělníků má málo,
přivstat si musí
a po práci se podívat.
Mnoho promarní,
kdo prospí ráno,
půl bohatství patří časnému.“

jejich života představovala rodina. Byli to pozorní hostitelé a vážili si dobrých přátelských vztahů.

„Mlád byl jsem kdysi / a bloudil jsem sám / po cizích cestách. / Bohatým jsem si připadal, / když přítele jsem potkal. / Radostí je muž muži,“ praví se ve sbírce moudrostí *Výroky Vysokého* (Hávamál) ze *Starší Eddy*. V této skladbě lze najít řadu praktických rad pro každodenní život: ten, kdo má něco vyřídit, si musí přivstat. Není hanba si jít brzy lehnout. Nemá se přespříliš pít, přespříliš mluvit, ale udržovat přátelství a pěstovat je dary a vzájemnými návštěvami. Hosty je třeba uvítat, nabídnout jim hřejivý oheň, potravu a suché šatstvo, jakož i vodu k umytí a utěrku. Život se má vzít do rukou a v žádném případě se nesmí příliš mudrovat. Dále zde čteme: „Bloudí bez rozumu / po nocích bdí, / na každou maličkost myslí. / Když přijde ráno, / jsou rozespalí / a starostí je stále stejně,“ (strofa 23).

Vikingové byli zcela normální lidé, jejichž všední den se vyznačoval tvrdou prací, únavou a starostmi – zároveň ale také úžasnou čínorodostí a radostí ze života.

Byli přesvědčeni, že „lépe je živému, třeba byl žebrák...“ (strofa 70).

Země na nejzajímavějším severu

Nejstarší obyvatelé Skandinávie byli lovci a sběrači. Když asi před 12 000 lety skončila poslední doba ledová, postupně se stěhovali na sever do rozmrzajících končin. Žili v menších kmenech a rodinných svazech a živili se lovem zvěře, ryb a ptáků, sběrem bobulí a hub, zkrátka vším požitelným. Asi kolem roku 3000 př. Kr. vytlačili kočovné lovce-sběrače lidé, kteří přešli na usedlý způsob života, klučili lesy, pěstovali obilí a především chovali dobytek.

Země Thulé

První zprávy o Skandinávii jsou skrovné a matoucí. Řecký cestovatel Pýtheás z Massalie (dnešní Marseille) se mezi léty 350 a 320 př. Kr. vypravil prozkoumat do té doby zcela neznámý severozápad Evropy. Jeho podrobné vylíčení cesty severskými zeměmi *Peri tú Ókeanú* se dochovalo jen útržkovitě v díle pozdějších zeměpisců. Jediný doslovný citát uvádí řecký astronom Geminos z Rhodu (1. století př. Kr.): „Barbaři nám ukázali, kde slunce uléhá ke spánku...“ Veškeré další popisy jsou jen převyprávění a komentáře pozdějších autorů. Pýtheovu mimořádnou cestu zmiňují a na jeho líčení odkazují Strabón, Eratosthenés a Plinius Starší. Ze shromážděných dílků této skládačky však nelze složit kloudný celek, nestačí ani na rekonstrukci přesné trasy. Rovněž není zcela jisté, zda podnikl na sever jednu nebo více cest, zda se plavil na vlastní lodi nebo po etapách s místními mořeplavci. Cesta ho každopádně vedla do Anglie a k Hebridám. Popsal Řekům neznámý jev přílivu a odlivu a na britských ostrovech viděl těžbu cínu. Ze Skotska se plavil na sever. Po šesti dnech doplul do země

Kry na jezeře
Jökulsárlón
na jihovýchodě
Islandu, který
byl dlouho považován za Pýtheovu
Thulé.

Thulé. Tam se zvedaly ledem pokryté sopky, ve vroucí vodě pluly kry, vedle toho všeho se táhla rosolovitá mořská bažina, jež nebyla z vody, vzduchu ani ledu. Těžko říct, kde se Thulé nacházela – možná se jednalo o arktické oblasti Norska nebo o Island; uvažovalo se též o Shetlandách a Faerských ostrovech. S určitostí lze říci, že ležela na severním polárním kruhu nebo za ním, neboť podle Pýthea tam den v létě trval čtyřiadvacet hodin a v zimě nevycházelo slunce.

V první polovině 8. století uvedl anglosaský dějepisec Beda Ctihodný název Thulé ve spojitosti s Islandem. Adam Brémský, který se odvolával jak na Pýthea, tak na Bedu, pak jako první Thulé s Islandem ztotožnil: „Nyní se ona Thule jmenuje Island podle ledu, jenž spoutává oceán,“ (*Činy biskupů hamburského kostela*, IV, 36).

Jeden den plavby na sever od Thulé spatřil tento řecký objevitel „líné a sražené moře“ – jde o výstižný popis plovoucích ledových ker. Přírodní jevy, o kterých psal – příliv a odliv, půlnoční slunce a plovoucí led –, se však jeho současníkům nezdály. Někteří Pýthea citovali skepticky a považovali jeho cestu za nepravděpodobnou, jeho pak přímo za lháře. Zeměpisec a dějepisec Strabón (asi 63 př. Kr. – 23 po Kr.) jej v *Geografikách* označil za „muže, jemuž nelze připisovat spolehlivost“. Jiní učenci, jako zeměpisec Eratosthenés (3. století př. Kr.) a astronom Hipparchos (2. století př. Kr.), jeho zprávě věřili. Právem, neboť mnohé Pýtheovy popisy odpovídají geologickým a geografickým jevům v Arktidě. Dnes je jasné, že Pýtheas byl přesný pozorovatel a velký průzkumník, jakkoli není jisté, zda jím popisovaná Thulé skutečně existovala, nebo se jednalo pouze o topos pro nejzazší končiny světa.

15 Kdo byli vikingové?

Skalní kresba z doby bronzové v západním Švédsku zobrazuje válečníky a lodě.

S pronikáním takzvaného lidu s bojovými sekeromlaty z jihu a jihozápadu začala kolem roku 1500 př. Kr. skandinávská doba bronzová. Bylo to období hospodářského růstu, zejména pro Dánsko. Obchod s jantarem umožňoval dovoz cínu, mědi a zlata. Začátek doby železné kolem roku 500 př. Kr. provázelo zhoršení klimatu. Tehdy severní oblasti Skandinávie zchudly a staly se částečně neobyvatelnými. Tvrdé životní podmínky pak uvedly do pohybu kmeny jižní Skandinávie. Teutoni, Ambroni a Kimbrové vyrazili z Jutska a Gótové ze Skåne. Bohaté milodary v hrobech doby železné nasvědčují období rostoucího blahobytu. Velké množství římských mincí nalezených ve Švédsku a Dánsku

vypovídá o rozsahu obchodu. Skandinávský jazyk rovněž přijímal římská slova. Například skandinávské slovo pro minci, *öre*, pochází z latinského *aureus* – původně se jednalo o jednotku hmotnosti.

Se zhroutilím římské říše započalo období velkého stěhování národů. Evropou táhly houfy germánských kmenů. Anglové, Sasové a Jutové opouštěli Dánsko a stěhovali se do Anglie. Zakopané poklady a úžasně bohatá výbava různých knížecích hrobů svědčí o tom, že v jižních oblastech Skandinávie se navzdory neklidným časům dařilo shromažďovat značné bohatství. Období mezi lety 500 a 800 se často označuje za „věk zlata“. Toto období bezprostředně předcházející době vikinské je ve Švédsku známo jako doba vendelská – podle bohatých archeologických nálezů v okolí Vendelu severně od Stockholmu. Více než desítka tamních pohřbů v lodích se skvostnými milodary – mezi něž patří náročně vypracované přilby, vzácné meče a z ciziny importované luxusní předměty – svědčí o bohaté a vyvinuté kultuře se širokými obchodními styky.

Příroda a podnebí

Domov vikingů se nacházel na severu Evropy – tam, kde se dnes rozkládá Dánsko, Norsko a Švédsko. Skandinávie se tehdy stejně jako nyní vyznačovala obrovskou rozlohou a přírodně geografickými rozdíly. Nacházíme zde úrodné marše a fjordy s hojností ryb stejně jako nehostinná pohoří, mohutné ledovce, neprostupné bažiny a lesy. S objevením Islandu a Grónska tento obraz doplnily sopky, lávové pouště, vroucí gejzíry a další ledovce. Rovněž klima se vyznačuje enormními kontrasty: Norskem, Švédskem i Finskem (které k zemím původu vikingů nepatří), prochází severní polární kruh, jenž představuje hranici mezi mírným a polárním podnebným pásem. Na sever od něj lze pozorovat půlnoční slunce – letní noci jsou tam dlouhé a světlé, zato v zimě slunce vůbec nevychází, oblohu osvětluje jenom polární záře, hvězdy a měsíc. Norské pobřeží a Dánsko, kde žádné místo není od moře vzdálenější než 75 kilometrů, mají díky Golfskému proudu relativně mírné oceánské klima; západní pobřeží Norska po celý rok nezamrzá. Vnitrozemí Norska a Švédska se oproti tomu vyznačuje kontinentálním podnebím. To znamená chladné zimy s teplotami klesajícími i pod minus 25 stupňů Celsia a teplá léta, kdy teplota může překročit 25 stupňů. Z analýz grónského ledu vyplynulo,

Jižní hranici Dánska a tím severu vytyčoval systém opevnění Danevirke, zde Valdemarův val, úsek z druhé poloviny 12. století.

že průměrná teplota ve vikinském období mohla být asi o jeden stupeň vyšší než dnes.

Ekonomickou základnu vikingů v celém skandinávském prostoru představoval chov dobytka, zemědělství a rybolov, záleželo na poloze a přírodně geografických podmínkách. Například chov dobytka v jižní Skandinávii vyžadoval méně úsilí než na severu, kde se dobytek musel za dlouhých, tvrdých zimních měsíců ustájovat a krmit.

Nejpříznivější podmínky mělo Dánsko, k němuž ve vikinském období patřily kromě Jutského poloostrova, velkých ostrovů Fyn a Sjaelland a takřka pěti set menších ostrovů také Šlesvicko a dnešní švédské kraje Skåne, Blekinge a Halland. Na rozdíl ode dneška pokrývaly Jutsko rozlehlé dubové a bukové lesy, mezi kterými se táhly písčité duny a vřesoviště. Při početných řekách a jezerech se rozkládaly vlhké louky a močály. Dobré předpoklady pro zemědělství a chov dobytka měly také některé velké ostrovy, úrodností prosluly zejména Fyn a Sjaelland.

Oproti nanejvýš mírně zvlněnému Dánsku s nejvyšším bodem necelých 171 metrů nad mořem nabízí Norsko krajinné extrémy. Nejvyšší vrcholy přesahují 2 500 metrů a zvedají se hned za zbrázděnou pobřežní linií. Více než sedmdesát procent Norska sestává z hor a pustin, i dnes lze zemědělsky využívat pouhá necelá čtyři procenta země.

Fjordy sahají až dvě stě kilometrů do vnitrozemí, takže pobřežní linie Norska – vzdušnou čarou dlouhá necelých 3 000 kilometrů – měří přes 20 000 kilometrů. Dále se zde nachází nejméně 150 000 ostrovů při pobřeží, které umožňovaly poměrně klidnou a bezpečnou námořní cestu na sever – staroseversky *nord veg*. Této hojně využívané námořní trase vděčí Norsko za své jméno. Osady ležely na úzkých pruzích pobřeží pod mnohde strmě spadajícími skalními stěnami a na rovinách na konci fjordů. Údolí a horské louky nabízely pastvu dobytku. Pouze na jihovýchodě Norska, při Osloském fjordu a dál na sever v Trøndelagu byly rozlehlejší oblasti úrodné půdy vhodné i pro zemědělství.

Zemědělské osídlení sahalo asi na úroveň dnešního Tromsø. Dál na sever, ve vnitrozemí také až daleko na jih, jakož i v severních oblastech Švédska, Finska a na ruském poloostrově Kola žily sámské kmeny s vlastní specifickou kulturou a jazykem. Jejich obživa se zakládala především na lovu a rybolovu. V 9. a 10. století k nim severonorští náčelníci podnikali plavby za obchodem a částečně také proto, aby od nich vymáhali poplatky v podobě kožešin, prachového perí a lodních lan z tulení a mroží kůže. Adam Brémský popisuje pohanské obyvatele krajního severu následovně: „Skritefingové nemohou bez chladu sněhu žít a nejhlubší závěje překonávají rychleji než zvěř. V těchto horách se

Geografické podmínky nutily Nory orientovat se na moře, krajina s fjordy na západě Norska.